

Riksrevisjonen svarer ikke på spørsmålet

Av: Gaute Nøkleholm,
Organisasjon- og kommunikasjonssjef, NORSKOG

Riksrevisjonen har vurdert hvordan Landbruks- og matdepartementets (LMD) styring sikrer bærekraftig forvaltning og legger til rette for økt avvirkning. I drøftingsdelen berøres hovedutfordringene for næringen, men de avsluttende anbefalingene synes løst fra dette.

Ensidig fokus på LMD

I sine anbefalinger for å øke avvirkningen konsentrerer Riksrevisjonen sin argumentasjon om Landbruks- og matdepartementets (LMD) sin rolle. Det var også oppdraget, men for en næring som opererer i skjæringsfeltet mellom ulike departementer er fremgangsmåten lite egnet for å vise totalsituasjonen. Og det er nettopp den våre folkevalgte vil se for å måle effekten av egne vedtak. En leser som kjenner næringen må nødvendigvis undres om Riksrevisjonen reelt søker forklaring på hvorfor Stortinget ikke får sine mål om økt avvirkning innfridd, eller om det kun er Landbruks og Matdepartementets innvirkning på hogstnivået som er under lupen. Det er forhåpentligvis skogsektorens verdiskapningsevne som er utløsende for Riksrevisjonens interesse. Da forventes det at Riksrevisjonen gjør en helhetlig analyse og ikke dveler ved detaljer i LMD. Både næringen og politikerne forventer mer av Riksrevisjonen. Riksrevisjonens konklusjoner og forslag fremstår som et resultat av betraktningen av et bruddstykke i rekken av faktorer som innvirker på avvirkningen. På denne måten skraper Riksrevisjonen knapt overflaten på det som vitenskapelig er påvist som skranker for en ønsket utvikling.

Fokus på feil detaljer

De største hindrene er berørt i drøftingen, men ikke nevnt på tiltakssiden. Det være seg de ulike reguleringene som påvirker eier- og eiendomsstruktur, samt det betydelige handicap som skattesystemet påfører både primærskogbruket og verdikjeden. Hvis Riksrevisjonen med dette har satt strek for arbeidet etter å ha tatt for seg LMD i skogsammenheng, har resultatene liten verdi. Det ville eksempelvis hatt langt større verdi om Riksrevisjonen hadde gått Finansdepartementets interne evaluering av skattereformen etter i sømmene. En forundres ofte over hvordan dette ene departementet synes å ha en nærmest overjordisk status som ingen tør stille spørsmålstegn ved. Verdien av slike internevalueringer har vi sett i senere tid gjennom Gjørv-kommisjonen, og det er i lys av slike eksempler på total tillitskollaps lite forståelig at resultater som åpenbart er feil får gå klar av Riksrevisorens ellers så skarpe blikk. Det er Riksrevisjonens oppgave å avverge behovet for en havarikommisjon etter at smertegrensen er nådd.

Fremhever «marked» - men glemmer konkurransevne

Etter samtaler med forvaltningen har Riksrevisjonen slått seg til ro med at det må være et marked på plass for å øke avvirkningen. Det er naturligvis i prinsippet riktig, men «markedet» er i tømmerhandelen noe mer enn en enkelt og lokal torghandel. Det er pulserende strømmer av ulike tømmer-sortimenter på kryss og tvers mellom land og kontinenter. Manglende avsetning for det ene sortimentet hindrer samtidig

strømmen av et annet. Markedsmekanismene er altså langt mer kompliserte enn det kan virke fra utsiden. Det som er sikkert er at det alltid finnes en kjøper når man kan enes om en pris, men hvis netto til skogeier er for lav så får skogen stå, og da blir det nødvendigvis ikke noe å omsette. Det betyr at kostnadene som påløper fra stubben til kjøperen blir avgjørende for omsetningsleddenes betalingsevne og dermed altså hvorvidt skogeieren hogger eller ikke. Herunder også skatt og transportkostnader langs kommune-, riks- og fylkesvei, på tog og langs kysten. Dette har landbruksdepartementet svært begrenset innflytelse på. For hver krone spart i transport pr enhet og kilometer kan man transportere enda lenger med samme tømmerpris, noe som utvider markedet og muligheten til å nå frem til riktig kjøper. Tømmer omsettes altså ikke på en felles fysisk markeds plass, slik noen for enkelhets skyld synes å ville legge til grunn. Det blir alt for enkelt, og avleder feil konklusjoner. Det er riktig at lokal infrastruktur er viktig, slik Riksrevisjonen prioriterer som tiltak, men det utløser ikke overmoden skog som allerede kunne hogges fra vei i Norge.

Riksrevisjonen forklarer det meste med «markedet» men belyser ikke at offentlige prioriteringer og virkemidler har direkte innflytelse på norsk konkurransevne. Det hjelper lite med et marked så lenge man ikke evner å konkurrere der det til enhver tid finnes. Provenyen som staten forlanger over skatteseddelen legger føringer for markedsadgangen ved at man raskere når kritisk nivå for netto inntekt til skogeier, og dermed må begrense transport til nærliggende industri for å holde kostnadene nede og tømmerprisen til skogeier tilsvarende oppe. Riksrevisjonen viser i andre deler av arbeidet til de samme rapportene som vitenskapelig slår dette fast, men unnlater helt å drøfte akkurat dette betydelige problemet. På samme måte som eiendoms- og eierstruktur og den påvirkning dette har for avvirkingen får passere uten motstand. Om det ligger motiver bak disse utelatelsetene skal være usagt, men resultatet er at denne revisjonen kan være svært skadelig hvis konklusjonene aksepteres ukritisk i det politiske miljøet.

Enda mer av samme medisin

Når Riksrevisjonen på den ene siden konkluderer med at det er «markedet» som styrer, må de nødvendigvis underforstått også mene vår evne til å delta i markedet. Derfor er det lite sammenheng mellom markeds-konklusjonen, arbeidsmetodikken de har valgt videre og til slutt anbefalingene. Det ramses opp en rekke tiltak på departementsnivå for å sikre foryngelses- og miljøarbeidet. Dette er viktig arbeid som det allerede jobbes med både fra myndighetenes og næringens side. Nivået på rapporten beskrives ganske godt med sluttmerknaden i rapporten;

«Riksrevisjonen er innforstått med at avvirkningsnivået påvirkes av markedet, men mener det er viktig at departementet legger til rette for å bedre tilgjengeligheten blant annet gjennom infrastrukturtiltak, samtidig som det sikres god etterlevelse av miljøkrav»

Dette er altså kortversjonen av svaret på spørsmålet fra Stortinget om hva som bør gjøres for å øke avvirkingen. Det blir interessant å se den praktiske nytten av denne innsiktsfulle anbefalingen.

En sluttreplikk fra næringens side av bordet kan være;

Næringen er innforstått med at skogbruket sorterer under Landbruks- og matdepartementet. Næringen skiller seg imidlertid vesentlig fra den øvrige porteføljen i dette departementet gjennom å operere i et uskjermet globalt marked og samtidig mottar beskjeden offentlig støtte. Til tross for dette er skogbruket underlagt landbrukets konsesjonsregime, noe som stiller næringen i en vanskelig posisjon. Tyngden av virkemidler som berører næringsutøvelsen i skogbruket sorterer for øvrig under helt andre departementer. NORSKOG mener derfor at det er viktig at Riksrevisjonen nå gjør en fullstendig gjennomgang av både skogbrukets og den øvrige verdikjedens konkurransebetingelser, sett i forhold til de landene vi møter i markedet. Dette alene kan besvare overfor Stortinget hvorfor en av landets viktigste verdikjeder sliter i Norge.

gaute.nokleholm@norskog.no